

MÜZİK DERSLERİ VE KAYNAŞTIRMA UYGULAMASI

Elif GÜVEN

Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye.

Özet

Ülkemizde kaynaştırma uygulaması özellikle son yirmi yıldır giderek yaygınlaşmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre 1990 yılında 3934 olan kaynaştırma öğrencisi sayısı 2009-2010 eğitim öğretim yılında 71.142 öğrenciye kadar yükselmiştir (<http://orgm.meb.gov.tr/>). Buna rağmen, konuyla ilgili özellikle müzik dersine ilişkin bilimsel çalışmaların sayısı ülkemizde yok denecek kadar azdır. Bu çalışmanın amacı konu ile ilgili çeşitli kaynaklar ve daha önceden yapılan araştırmaları inceleyerek kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda müzik derslerinde yapılabilecek bir takım öğretimsel uyarlamaları ortaya koymak; bu sayede müzik öğretmenlerine ve müzik öğretmeni adaylarına faydalı olabilecek bir takım önerilere ulaşmaktır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Müzik Eğitimi, Kaynaştırma Eğitimi

MUSIC LESSONS AND INCLUSION

Abstract

Mainstreaming is being commonplace especially the last twenty years in our country. According to data of ministry of education, in 1990 the number of mainstreaming students 3934; in 2009-2010 academic year increased to 71.142 students (<http://orgm.meb.gov.tr/>). Nevertheless, on the subject, the number of scientific studies on music lesson in our country is almost negligible. The purpose of this study is previously done research on the subject by examining a variety of resources and implementation of mainstreaming in the classroom music lessons can be done to put a number of instructional adaptations. This way, music teachers and music teacher candidates may be useful to achieve a number of recommendations.

Keywords: Music, Music Education, Music Lessons and Inclusion

1. Giriş

Kaynaştırma, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır (1). Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı bazı okullarda özel eğitim sınıfları bulunmakta ve öğrenciler özel eğitim öğretmeninin gö-

zetiminde öğrenimlerine devam etmektedirler. Bu uygulamaya yarım zamanlı kaynaştırma denmektedir. Yarım zamanlı kaynaştırma öğrencileri özellikle müzik, görsel sanatlar ve beden eğitimi derslerinde normal sınıfta eğitim almaktadırlar. Bu durumda ister tam zamanlı, ister yarım zamanlı olsun, kaynaştırma uygulamasında müzik derslerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Müzik dersi, öğrencilerin birbirleriyle etkileşiminin yoğun olarak yaşandığı, öğrencilerin kendilerini hem bireysel, hem de gruplar halinde ifade edebilmelerine olanak sağlayan bir derstir. Müzik dersinin bu özellikleri özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesinde ve sosyal yönden kabul edilmeleri üzerinde etkili olabilmektedir. Ancak kaynaştırma ortamında özel gereksinimli öğrenciler çeşitli nedenlerle müzik dersinin olumlu etkilerinden yeterince faydalanamamaktadırlar. Bu nedenlerin en önemlisi müzik öğretmenlerinin farklı ihtiyaçları ve gereksinimleri olan öğrenciler konusunda bilgilendirilmemiş olmalarıdır. 2006-2007 akademik yılından itibaren uygulamaya konan öğretmen yetiştirme programlarında tüm bölümlere “Özel Eğitim” dersi konmuştur. Ancak daha önceki programlardan mezun olan öğretmenlerin büyük bölümü bu dersten yararlanamamışlardır. Ülkemizde müzik alanında konuyla ilgili yapılan deneysel çalışmaların azlığının yanında, müzik eğitimi ile ilgili teorik bilgi eksikliği de dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, konu ile ilgili çeşitli kaynaklar ve daha önceden yapılan araştırmalar incelenerek bir araya getirilmiştir. Böylelikle müzik öğretmenleri ve öğretim elemanları için yararlı olabilecek bir takım bilgilerin ortaya konması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda; bu çalışma müzik eğitimi alanında ülkemizde üzerinde yeterince durulmamış bir konuda boşluğu doldurması açısından önemli görülmektedir.

Özel Gereksinimli Öğrenciler ve Müzik

Özel gereksinimli çocuklar da tıpkı diğer akranları gibi farklı seviyelerde müzikal yetenekleri ile dünyaya gelirler. Özel gereksinimli çocuklarla yapılacak olan müzikal çalışmalar onların sosyal, fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkıda bulunmakla birlikte, özgüven ve başarı eksikliği hissettikleri diğer alanlarda da kendilerine güvenmelerini sağlamakta, başarılarını arttırmaktadır (2). Aynı zamanda sözel ve iletişimsel becerilerinde gelişme sağlanmasına yardımcı olmaktadır (3). Müzik, çocuğun ruhsal yapısını dinginleştirebilir, onu daha sakin bir ortama yöneltebilir ve güvensizlik, saldırganlık, gerilim, korku gibi davranışların giderilmesinde önemli bir etkidir (4).

Bilindiği gibi müzik bir eğitim alanı olmasının yanı sıra aynı zamanda bir eğitim aracıdır. Özellikle zihinsel yetersizliği bulunan bireylerde müzik, daha çok çocukların müzikal olarak donanımını arttırmak için değil, kendilerini ifade edebilmelerine, hayatla olan ilişkilerine, sosyal ve psikolojik gelişimlerine faydalı olacak bir araç olarak kullanılmaktadır. “Müzik terapi” çalışmaları da bu hedefe yöneliktir. Müzik terapi; fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal ve daha pek çok alanda gelişimi desteklemek için müzik ve seslerin organize bir biçimde kullanılmasıdır (5). Zihinsel engelli bireyler müzikle uğraşırken çoğu zaman başka bir öğrenme performansına ihtiyaç duymaz. Bu

durumda öğrenme motivasyonu üst düzeye çıkarken öğrenme esnasındaki sıkıntı da en aza iner. Mesela bir şarkı öğrenirken veya bir müziğe el çıparak katılırken eş zamanlı olarak göz kantağında artma, dikkat süresinde uzama, söylenenleri takip etmede kolaylaşma, sözel taklit yeteneğinde gelişme, bellekte kuvvetlenme, ince el becerilerinde ve duyulan sesleri ayırt etme yeteneğinde ilerleme görülebilir. Klasik yöntemlerle bu becerilerin gelişimi uzun bir zaman almaktayken, müzik bu süreyi azaltmakta yardımcı olur. Çadır (2008), müzik terapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının, zihinsel engelli öğrencilerin, başkalarını oyun oynamaya davet etme, başkalarından aldığı eşyayı geri getirme ve üstlendiği görevi yerine getirme sosyal becerilerini öğrenmelerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur (6). Hooper (2002) ise müzik terapi seanslarının 34 ve 50 yaşlarındaki, öğrenme güçlüğü ve çeşitli agresif davranışları bulunan iki bayan katılımcının akranları ile iletişimleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Uygulanan 10 müzik terapi seansının ardından katılımcıların olumlu etkileşim davranışlarında artma görülmüş, ayrıca olumsuz davranışlarının azaldığı da belirlenmiştir (7).

Kaynaştırma ve Müzik Eğitimi

Kaynaştırma ortamında özel gereksinimli öğrenciler birebir eğitim almadıkları gibi, müzik öğretmenleri de müzik terapisti değildir. Müzik terapisti Bireysel Eğitim Planı (BEP) doğrultusunda belirlenen hedefleri gerçekleştirebilmek için müziği bir araç olarak kullanır. Müzik öğretmenin hedefi ise tüm öğrencilere yetenekleri doğrultusunda müzikal davranışlar kazandırmaktır. Örneğin bir şarkı öğretirken müzik öğretmenin amacı birim vuruşu, çeşitli tartım kalıplarını veya müzikal bir formu öğretmek iken müzik terapistinin aynı şarkıyı öğretmedeki amacı motor becerileri geliştirmek veya dikkat süresini uzatmak olabilir (8). Müzik terapi, özel gereksinimli öğrencilere müzikal olmayan amaçları gerçekleştirebilmek için çok yararlı bir yöntemdir. Ancak müzik öğretmenleri müzik terapisti olarak eğitim almamışlardır (9). Kaynaştırma sınıfında ders veren müzik öğretmeni bir müzik terapistinden yardım alabilir ya da sınıf öğretmeni ile görüşerek sınıf öğretmenin inşlediği konuyu destekleyen bir şarkı seçebilir. Ancak seçtiği şarkı aynı zamanda müzik dersi hedeflerini de gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır. Asıl amaç tüm öğrenciler için uygun müzikal öğrenme ortamı yaratmak ve müzikal beceriler kazandırmaktır.

Daha önce de değinildiği gibi, öğretmenlerin bilgi düzeyi ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumları kaynaştırmanın başarıya ulaşmasında en önemli unsurlardan biridir. Konuyla ilgili yurt dışında yapılan ilk çalışmalar 1980'li yıllara kadar uzanmaktadır. Bu yıllarda yapılan araştırma sonuçlarına göre müzik öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun kaynaştırma uygulaması ve BEP hazırlama konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı belirlenmiş (10,11); öğretmenlerin lisans düzeyinde kaynaştırma konusunda yeterli eğitim almadıkları, öğretim yöntemleri, ölçme değerlendirme ve davranış yönetimi ile ilgili bilgi ve eğitime ihtiyaç duydukları ve müzik eğitimi kitaplarının öğretmenlerin ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılamadığı anlaşılmıştır (12,13,14). Öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencilerine yönelik olumlu tutum

geliştirmelerinde en önemli etkenlerden biri, mezuniyet öncesinde aldıkları eğitimidir. Eğer öğretmenler kaynaştırma öğrencileri hakkında eğitilmezlerse sınıfta kendilerini rahat hissedemeyebilir ve olumlu tutumlara sahip olamazlar. Bu durum özel gereksinimli öğrencilerin kendilerini soyutlanmış hissetmelerine neden olabilir (15).

Daha sonraki yıllarda yapılan araştırmalarda öğretmenlerin konuyla ilgili olarak daha bilinçli olduğu, sınıflarında kaynaştırma öğrencileri için bir takım öğretimsel uyarlamalar yaptıkları, ancak malzeme konusunda sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir (16, 17, 18, 19, 20).

Kaynaştırma konusunda yeterli kaynaklara ulaşamamaları ve bu öğrencilere hazırlık yapmak için yeterli zamanı ayıramamaları da müzik öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar arasındadır (20). Öğretmenler hedeflerini iyi belirlemeli, müzikal terimlerin tanımlarını tüm öğrencilerin anlayabileceği şekilde yapmalı, Bireysel Eğitim Planlarını öğrencinin seviyesine göre dikkatle düzenlemeli, özel gereksinimli çocukların özelliklerini ve yapılabilecek uyarlamaları iyi bilmelidirler (19).

Kaynaştırma öğrencileri müzik dersinden elde edecekleri kazanımlardan yoksun bırakılmamalı, genel eğitime devam eden her birey gibi bu kazanımları elde etmeleri sağlanmalıdır. Bunun için de uygun içerik seçimi ve öğretim yöntemlerinde yapılacak düzenlemeler yeterli olacaktır (9). Öğretmenler öncelikle tüm öğrenciler için en az kısıtlayıcı ortamı sağlamalıdır. Örneğin, işitme engelli bir öğrencinin bulunduğu sınıfta öğretmen yalnızca anlatım yöntemi ile ders işlerse kaynaştırmanın başarıya ulaşması beklenemez. Ancak, aynı zamanda görsel öğelere yer verilirse hem işitme engelli öğrenci, hem de sınıftaki tüm öğrenciler için en az kısıtlayıcı ortam yaratılmış olur (21).

Müzik Derslerinde Öğretimsel Düzenlemeler

Kaynaştırma öğrencileri, sınıflara kronolojik yaşlarına göre yerleştirilmektedir. Bu nedenle zihinsel becerileri, öğrenme hızları ve stilleri akranlarından farklıdır. Hatta zihinsel engelli öğrencilerin motor becerileri de akranları kadar gelişmemiş olabilir. Bu durumda müzik öğretmenin yalnızca kırk dakika olan müzik derslerinde hem normal hem de kaynaştırma öğrencileri için uygun düzenlemeleri yapmaları oldukça güç olmaktadır (9). Bu nedenle öğretmen derse hazırlanırken öncelikle zamanı iyi planlamalıdır. Öğrencilere hangi konuyu öğrenecekleri hakkında bilgi vermeli, kaynaştırma öğrencilerinin de diğer öğrenciler gibi kurallara uymasını sağlamaya çalışmalıdır. Normal öğrenciler de kaynaştırma öğrencilerine nasıl destek olabilecekleri konusunda bilgilendirilmelidir. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıfın bir parçası haline gelmelerini sağlamak ve pasif birer gözlemci haline gelmelerini önlemek önem taşımaktadır (22, 23).

Kaynaştırma öğrencilerinin engel türleri çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle dersler planlanırken bu özellikler göz önüne alınmalı, farklı seviyelere ve farklı duylara hitap eden ders planları yapılmalıdır. Örneğin zihinsel engelli öğrenciler için bol tekrar yapılması gerekirken görme engelli öğrenciler için dersleri kayıt etme olana-

ğı sağlanabilir, işitme engelli öğrenciler için ders anlatımı görsel materyaller ile desteklenebilir. Motor gelişim düzeyi akranlarından geride olan fiziksel engelli öğrenciler için vurmali çalgılar kullanılabilir (21, 8, 24, 25).

Kaynaştırma öğrencilerinin; müziksel işitme, temel notasyon, armoni ve teori bilgileri, müzik tarihi bilgileri, dans, şarkı söyleme, ritim çalgıları ya da koro çalışmalarında, piyano gitar ve okul bandosu çalgılarında başarılı olmaları beklenmektedir (26). Özel gereksinimli öğrenciler diğer öğrenciler ile aynı konuları aynı tekniklerle öğrenebilir. Fakat akranlarından daha yavaş gelişme gösterirler, daha fazla ipucuna, zamana ve tekrara ihtiyaç duyarlar (23). Özellikle zihinsel engelli öğrencilerin hafızaları kısa süreli olduğundan, yeni müzikal kavramlar öğretilirken daha fazla tekrar yapılmalı, konular küçük parçalar halinde verilmelidir. Ancak bu tekrarlar hem sınıftaki normal öğrencileri hem de öğretmeni sıkmayacak şekilde ayarlanmalıdır. Öğretmen yavaş ve tane tane konuşmalıdır. Sabırlı, ilgili ve acelesiz davranmalıdır. Kullandığı terminolojiye dikkat etmelidir.(9, 25, 27, 26). Öğrencilere bir soru sorduğunda özel gereksinimli öğrencilerin cevaplamak için daha uzun süreye ihtiyacı olabilir. Bu nedenle öğretmenin en az beş saniye beklemesi önerilmektedir (27). Darrow (1990), konu anlatımında “tema ve varyasyonlar” yaklaşımını önermektedir. Buna göre, önce konunun sunumu yapılır, daha sonra aynı konu birkaç farklı şekilde tekrarlanır. Daha önceki konuları hatırlatmak için renkli panolar hazırlanabilir (24). Müzik formları anlatılırken geometrik şekiller, öğrencilerin birbirine benzeyen kıyafetleri ya da sınıftaki eşyalar kullanılabilir. Derslere başlangıç ve bitirişler “Hoş geldin”, “Güle güle”, “İyi günler”, gibi temaları olan kısa şarkılarla yapılabilir (9, 25).

Öğrencilerin dikkatini önemli noktalara çekebilmek için önerilen yöntemlerden biri de renkli kalemlerin kullanılmasıdır. Renkli kalemlerle öğrencinin kitabında önemli yerler işaretlenebilir, notalar renklerle gösterilebilir, önemli ölçülere dikkat çekilebilir. Ölçü numaraları, nefes yerleri ya da tempo değişiklikleri renkli kalemlerle işaretlenebilir (9, 22, 27).

Şarkı öğretimi: Okul şarkıları, hem kaynaştırma öğrencileri hem de sınıftaki diğer öğrenciler için müzik derslerinin vazgeçilmez öğelerinden biridir. Kaynaştırma sınıflarında seçilecek şarkılarda öğrencilerin bilmediği kelimeler bulunmamasına dikkat edilmelidir. Şarkı sözleri kısa, basit ve tekrarlanabilir olmalıdır (28). Öğrenci şarkı söylerken bir sorun yaşadığında öğretmen bunun nedenini iyi araştırmalıdır. Sorunun kaynağı şarkı sözlerinin anlaşılması ya da ritmik yapının karmaşık gelmesi olabilir. Tekrarlayan melodilerden ya da cümlelerden oluşan, gerektiğinde dans ile kombine edilebilecek şarkılar öğretilir. Şarkı seçiminde zihinsel engelli öğrencilerin seslerinin diğer öğrencilerden daha pes ve ses aralıklarının daha dar olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Şarkı öğretimine mutlaka yavaş tempoda ve herhangi bir eşlik kullanılmadan başlanmalıdır. Öncelikle öğretmen şarkıyı temiz ve kelimelerin anlaşılacağı şekilde eşliksiz olarak seslendirmelidir. Çalgı eşliğinin şarkının yeni öğretildiği aşamada kullanılması kelimelerin anlaşılmasını güçleştirebilir, kaynaştırma öğrencilerine karmaşık gelebilir. Öğrencilerin şarkı sözlerini hatırlamasına yardımcı olacak

görsel materyaller hazırlanabilir, yazılar ve notalar büyütülebilir. Öğrencilerin bildiği melodilere yeni sözler yazılabilir. Ayrıca öğrenciler nüans yapımları konusunda cesaretlendirilmelidir (9, 26).

Çalgı Çalma: Müzik eğitiminin bir diğer boyutu olan çalgı çalma hem özel gereksinimli hem de normal öğrenciler için müzikal ve sosyal gelişime katkısı olan bir etkinliktir. Çocuk çalgı çalarken ya da ses veren araçlardan ses çıkarırken fazla enerjisini olumlu yönde harcar, sesleri ve tınımları kendi uygulamasıyla yakından tanır, tartım duygusu ve sesleri tanıma yeteneği gelişir, kendi başına iş yapmanın tadına varır. Bu yolla kişisel doyum sağlar, duygusal yönden gelişir (30). Zihinsel engelli ya da otistik bireyler için özellikle ritim ya da Orff çalgılarının kullanılması önerilmektedir (9, 26). Ritim uygulamaları müzik eğitiminin temel öğelerinden biri olmasının yanı sıra özellikle otistik bireylerle yapılan uygulamalar sayesinde bireyle iletişim kurulması ve problem davranışların kontrol altına alınması hedeflenir (29). Montgomery ve Martinson (2006) öğrenme güçlüğü bulunan bir 5. sınıf öğrencisi için müzik sınıfında yapılan düzenlemelerden bahsetmişlerdir (8). Müzikten çok hoşlanan öğrenci için ksilofonda kullanılmayan parçalar çıkartılmış, sadece öğrencinin kullanacağı notalar bırakılmıştır. Bu sayede gruba dahil olan öğrencinin hem motor becerilerinde gelişme görülmüş, hem de özgüveninde artış gözlenmiştir. Çalgı öğretimi için öğrencinin daha önceden söylediği şarkılar kullanılabilir, bunlar transpoze edilip karmaşık ritim yapıları sadeleştirilebilir. Notalar için harf kodlar kullanılabilir (9).

Müzik Dinleme: Müzik derslerinin vazgeçilmez unsurlarından biri de müzik dinleme etkinlikleridir. Çocuk müzik dinlerken susmayı, dikkatini müziğe yoğunlaştırmayı, arkadaşlarının sessizce müzik dinlemesine saygı göstermeyi öğrenir. Kulağı doğru ve güzel seslere alışır, tartım duygusu gelişir, estetik yönden eğitilir, müzik dinleme alışkanlığı kazanır. Çeşitli tempolar, ritmik ve armonik yapılar içeren, farklı stillerde ve değişik kültürlerin müzikleri dinletilebilir. Özellikle konulu müzikler çocuğun düş gücünü, zekasını ve belleğini geliştirir, beğeni düzeyini yükseltir (30). Smetana “Moldau Irmağı” ya da Berlioz “Fantastik Senfoni” dinletilmesi önerilen eserler arasındadır (26). Eskiöglü (2003) ise özel gereksinimli çocuğun dinlemesi için seçilen eserlerin içinde ileride çalacağı ya da söyleyeceği parçaların olmasını önermektedir (31). Bu sayede çocuk o parçaları öğrenirken hiç duymadığı bir parçadan çok daha kısa sürede sonuca ulaşabilir. Öğrencilere müzik dinletilirken resim yaptırılabilir, zaman zaman konserlere götürülebilir ya da sınıfa konuk müzisyenler çağrılabilir. Öğrencilere teypten ya da radyodan gelen müziği dinletmektense canlı müzik yapılması daha etkili olabilir. Çocuklar ilk başta çalan kişinin hareketlerine ya da çalınan aletin görüntüsüne konsantre olabilirler ancak daha sonra müzik, tanıdıkları ve sevdikleri birisi tarafından çalınıyorsa müzikle ilgilenmeye başlayabilirler (28).

Kaynaştırma uygulaması, tüm uyarlamalara rağmen istenilen düzeyde eğitsel deneyimle sonuçlanmayabilir fakat öğrencilere akranları tarafından sosyal olarak kabul edilmelerini sağlayacak olanaklar sunar. Örneğin iştirme yeteneği bulunan zihinsel engelli bir öğrenci başka türlü elde etmesinin çok güç olacağı koroda söyleme deneyimi-

ni kaynaştırma uygulaması sayesinde elde edebilir. Müzik derslerinde dans etme ya da hareket etme olanağı olduğu için hiperaktif öğrenciler, diğer derslerde olduğu kadar rahatsız edici olmayabilir. Önemli olan tüm özel gereksinimli öğrencilerin özelliklerini iyi bilmek ve dersi iyi planlamaktır. Örneğin “öğrenme güçlüğü” terimi çok genel bir terimdir. Öğrencilerin yaşadığı güçlükler çok çeşitli olabilir. Kimi zaman yaşadıkları güçlüklerden ve yetersizliklerinden dolayı etkinlikleri gerçekleştirmekte utangaç davranabilirler. Bu durumda öğretmen kaynaştırma öğrencilerini katılımları için cesaretlendirmelidir. Bu öğrenciler izleyerek ya da dinleyerek öğrenmek yerine yaparak, uygulayarak daha çabuk öğrenirler. Örneğin yalnız şarkı söylemeye çekinen öğrenciler grupta beraber şarkı söyleyebilir.

2. Sonuç ve Öneriler

Müzik öğretmenliği programından mezun olan öğretmen adaylarının büyük bir kısmı, mesleğe başladıklarında kaynaştırma öğrencileri ile karşılaşmakta ve bu konuda eğitim almamış olmalarının eksikliğini hissetmektedirler. Bunun yanında bireysel olarak tüm kaynaştırma öğrencilerini tanıyabilmeleri çok zor olduğundan Bireysel Eğitim Planı hazırlamakta zorlanmaktadırlar (32). 2006 yılından itibaren uygulanan müzik öğretmenliği lisans programı ile öğretmen adayları “Özel Eğitim” dersi almayı başlamışlardır. Kaynaştırma uygulaması ile ilgili olarak bu dersin kapsamında bilgi verilmektedir. Ancak müzik dersinde yapılabilecek öğretimsel düzenlemeler ile ilgili olarak herhangi bir eğitim verilmemektedir. Bu çalışmada müziğin özel gereksinimli öğrenciler için önemi, kaynaştırma ortamında müzik öğretmenin bilgi ve tutumunun öneminden bahsedilmiş, müzik dersinin şarkı söyleme, çalgı çalma, beğeni eğitimi gibi çeşitli boyutlarında yapılabilecek çeşitli uyarlamalar ortaya konmuştur. Bu doğrultuda müzik öğretmenlerine, öğretim üyelerine ve öğretmen adaylarına faydalı olabilecek bir takım öneriler geliştirilmiştir.

1.Müzik öğretmenliği programlarında “Özel Eğitim” derslerinin yanı sıra “Özel Öğretim Yöntemleri” derslerinde de özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi ile ilgili uygulamalara yer verilmelidir.

2.Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması dersleri çerçevesinde öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu okullarda deneyimler yaşaması sağlanmalıdır.

3.Müzik öğretmenlerine hizmet içi eğitim kapsamında İşbirlikli Öğrenme ve kaynaştırma uygulaması ile ilgili bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır.

4.Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda öğretmen, öğrencinin neyi yapabildiğini ve neyi yapamadığını iyi bilmeli; dersi öğrencinin neyi yapabildiğini göz önüne alarak planlamalıdır.

5.Kaynaştırma öğrencilerinin müzikal, sosyal ve akademik olarak neyi başarabilecekleri iyi hedeflenmelidir.

6. Kaynaştırma sınıfındaki öğretmenler, sınıftaki engelli öğrencilere yardımcı olmaya çalışırken diğer öğrencilere verilen eğitimin kalitesini de düşürmemelidir.

7. Müzik öğretmeni özel eğitim öğretmeni ile iletişim halinde olmalı, öğrencilerin dosyalarını okuyarak onlar hakkında bilgi sahibi olmalı, öğrencinin akademik, sosyal ve müzikal becerileri hakkında bilgilendirilmeli, mümkünse BEP kurulunda bulunmalı ve planlarda bir değişiklik olduğunda haberdar olmalıdır.

8. Her özel gereksinimli öğrenci için müzikal hedefler belirlenmeli ve planlara eklenmelidir

3. Kaynakça

1. Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete.
2. Turan, D. (2006). *Özel eğitimde müzikten yararlanmada karşılaşılan sorunlarla ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
3. Frick, J.W. (1999). *A qualitative study of music and communication in a musically rich early childhood special education classroom*. Unpublished Doctoral dissertation, George Mason University, Virginia.
4. Kınalı, G. (2003). Zihin engellilerde beden-resim-müzik eğitimi. Editör: A. Kulaksızoğlu. *Farklı gelişen çocuklar*. (2.basım). İstanbul: Epsilon Yayıncılık. ss:244.
5. Duffy, B. and Fuller, R. (2000). Role of music therapy in social skills development in children with moderate intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 13, 77-89.
6. Çadır, D. (2008). *Zihinsel engelli öğrenciler için müzik terapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
7. Hooper, J. (2002). Using music to develop peer interaction: an examination of the response of two subjects with a learning disability. *British Journal of Learning Disabilities*, 30, 166-170.
8. Montgomery, J. and Martinson, A. (2006). Partnering with music therapists: a model for addressing students' musical and extramusical goals. *Music Educators Journal*, 92(4), 34-39.
9. Atterbury, B.W. (1990). *Mainstreaming exceptional learners in music*. New Jersey: Prentice Hall.
10. Gavin, A. (1983). *Music educator practices and attitudes toward mainstreaming*. Unpublished Doctoral dissertation, Washington University, Missouri.
11. Razor, S. (1988). *A study and analysis of general music education, k-8, in the public schools of ohio, 1987*. Unpublished Doctoral dissertation, University of Cincinnati, Ohio.
12. Shepard, L. (1993). *A survey of music teachers' attitudes toward mainstreaming disabled students in regular music classrooms in selected school districts in Georgia*. Unpublished Doctoral dissertation, University of Southern Mississippi, Hattiesburg, Mississippi.

13. Heller, L. (1994). *Undergraduate music teacher preparation for mainstreaming: a survey of music education teacher training institutions in the great lakes region of the united states*. Unpublished Doctoral dissertation, Michigan State University, Ann Arbor, MI.
14. Culton, C. (1999). *The extent to which elementary music education textbooks reflect teachers' needs regarding instruction of students with special needs: a content analysis*. Unpublished Doctoral dissertation, University of Iowa, Iowa.
15. Lapka, C. (2004). *A case study of students with disabilities in a secondary music ensemble*. Unpublished Doctoral dissertation, University of Illinois, Urbana.
16. Lin, S. (1999). *Instructional adaptations made in music for students with disabilities*. Unpublished Master's Thesis, University of Pacific Lutheran University, Tacoma
17. Farley, A. and Sargent, J.(March 10th, 2005). *Voices from the classroom: students with special needs in an elementary music classroom*. Paper presented at the Louisiana Education Research Association Conference, Shreveport, Louisiana.
18. Boumpani, N. (2005). *An investigation of instrumental music educators' awareness, understanding, attitudes and arroaches associated with teaching reading disabled students in inclusive instrumental music classes in the public middle schools of North Carolina*. Unpublished Doctoral dissertation, University of North Carolina, Greensboro, USA.
19. Chen, Y. (2007). *A research procedure and study of elementary music curriculum for children with special needs in inclusive music programs*. Unpublished Doctoral dissertation, University of Idaho, USA.
20. Shelfo, K. (2007). *The status of inclusive education in Maryland school band and orchestra programs*. Unpublished Master's Thesis, University of Maryland. College Park, Maryland.
21. Forrest, R., Maclay, D., and Montgomery, J. (1997). In step with inclusion. *Teaching Music*, (5)3, 56-57,74.
22. VanWeelden, K. (2001). Choral mainstreaming: tips for success. *Music Educators Journal* 88(3), 55-60.
23. Cassidy, J.W. (1999). Managing the mainstreamed classroom. *Music Educators Journal*, 76(8). 40-43.
24. Darrow, A.A. (1990). Beyond mainstreaming: dealing with diversity. *Music Educators Journal*, 76(8), 36-39.
25. Pontiff, E. (2004). Teaching special learners: ideas from veteran teachers in the music classroom. *Teaching Music*, 12(3), 52-58.
26. Polloway, E.A., Patton, J.R. and Serna, L. (2005). *Strategies for teaching learners with special needs*. (Eight Edition). New Jersey: Prentice Hall.
27. Hammel, A.M. (2004). Inclusion strategies that work. *Music Educators Journal*, 90(5), 33-37.
28. Öner, A., Akbulut, Y. ve Sarı, H. (13-15 Kasım 2009). *Müziğin Öğrenme güçlüğü ç e - ken çocukların duyarlılıklarına etkisi*. 18. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunuldu. Konya.

29. Berrakçay, O. (2008). *Müziğin bir yaygın gelişimsel bozukluk tipi olan otizmde ortaya çıkan problemlerli davranışlar üzerindeki etkisi: ritim uygulaması çerçevesinde 4 örnek olay*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
30. İzgü, Ş. (1993). *İşitme engelli çocukların ilköğretim programlarında müzik eğitimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
31. Eskioğlu, I. (2003, 30-31 Ekim). *Müzik eğitiminin çocuk gelişimi üzerindeki etkileri*. "Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik" Sempozyumunda sunuldu. Bildiriler, s:116-123. İnönü Üniversitesi, Malatya.
32. Güven, E. ve Tufan E. (2010, 8-10 Nisan). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim okullarında müzik eğitimi (Balıkesir ili örneği)*. ÇOMÜ Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, II. Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyumunda sunuldu, Çanakkale.